

Zarządzanie transformacją energetyczną w regionach post-górnictwowych. Model deliberatywno – policentryczny

dr Olga Janikowska , prof. Joanna Kulczycka,

Transformacja energetyczna

Transformacja energetyczna – zwłaszcza w kontekście regionów postgórnictwowych – powinna być rozumiana nie jako technokratyczne wdrażanie nowych technologii, lecz jako **proces dynamicznego przekształcania całych systemów społeczno-terytorialnych**. Tylko takie podejście pozwala zrozumieć, dlaczego jej efektywna realizacja wymaga nie tylko zasobów materialnych, lecz także elastycznych i refleksyjnych modeli zarządzania. Dotychczasowe modele zarządzania transformacją – oparte na hierarchii i technokratycznej ekspertyzie – okazują się niewystarczające w obliczu złożoności tych procesów.

Transformacja Energetyczna

Transformacja energetyczna, stanowi jedno z najważniejszych wyzwań epoki antropocenu. Zmiany te napędzają rosnące imperatywy środowiskowe, naciski geopolityczne oraz dynamiczne przemiany społeczno-gospodarcze. Jak się wydaje, konieczność transformacji naszych systemów energetycznych nigdy nie była bardziej nagląca. Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej transformacja energetyczna polega na stopniowym odchodzeniu od systemu opartego na paliwach kopalnych, takich jak węgiel, ropa naftowa i gaz ziemny, na rzecz systemu zdominowanego przez odnawialne źródła energii, w tym energię wiatrową, słoneczną, wodną oraz geotermalną. Transformacja energetyczna niesie za sobą konieczności podejścia holistycznego i zrozumienia wzajemnych inter-relacji między łańcem społecznym, politycznym a kwestiami środowiskowymi, szczególnie w aspekcie jej konsekwencji. Unia Europejska, obierając w 2019 r. kurs na osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, wyznaczyła ambitną ścieżkę tej przemiany. Transformacja – w ujęciu instytucjonalnym, społecznym czy technologicznym – jest procesem o charakterze głęboko strukturalnym, który zakłada fundamentalną zmianę w sposobie funkcjonowania systemów społeczno-gospodarczych. Jak wskazują teorie zmiany systemowej, nie jest to proces o charakterze liniowym ani natychmiastowym, lecz raczej złożona i iteracyjna ścieżka, wymagająca czasu, zasobów oraz zdolności adaptacyjnych.

Zarządzanie Transformacją

Szczególną uwagę zwrócić należy na model zarządzania deliberatywnego, które polega na uczestnictwie różnych grup interesariuszy w podejmowaniu decyzji (Kola-Bezka 2023). Deliberacja ułatwia rozwiązywanie konfliktów, budowanie zaufania społecznego oraz lepsze dopasowanie polityk publicznych do potrzeb obywateli. Tworzenie inkluzywnych forów współpracy – aren deliberacyjnych umożliwiających wspólne definiowanie problemów i poszukiwanie rozwiązań przez przedstawicieli władz, biznesu, organizacji pozarządowych i mieszkańców – pozwala angażować lokalne społeczności we współtworzenie ścieżek transformacji. Takie podejście zwiększa spójność między działaniami instytucji a oczekiwaniami społecznymi, wzmacniając legitymację i trwałość wprowadzanych zmian.

Natomiast model policentryczny zakłada istnienie wielu ośrodków decyzyjnych współpracujących na różnych poziomach i w różnych sektorach (Armstead 2012; EC 2023). Taki układ sprzyja elastyczności, wzajemnemu uczeniu się oraz dopasowaniu działań do lokalnych potrzeb. Co więcej, obecność nakładających się, współzależnych centrów władzy umożliwia bardziej adaptacyjne reagowanie na złożone wyzwania dekarbonizacji. Badania wskazują, że pewien stopień policentryczności przynosi wymierne korzyści dla przebiegu transformacji energetycznej – sprzyja budowaniu lokalnego poczucia własności procesu oraz zwiększa inkluzywność działań.

Wnioski

Model deliberatywno-policentryczny czerpie z szerszych nurtów teorii zarządzania. Łączy on elementy zarządzania adaptacyjnego (akcent na elastyczność i ciągłe uczenie się w warunkach niepewności), koncepcji wielopoziomowego governance i zarządzania złożonością (sieciowe współdziałanie wielu aktorów wobec dynamicznych, nieprzewidywalnych wyzwań) oraz zarządzania partycypacyjnego (włączenie interesariuszy w proces decyzyjny). Tak ugruntowane teoretycznie podejście pozwala lepiej zrozumieć i kształtować transformację energetyczną w sposób odpowiadający jej skali i stopniowi złożoności.

